

สรุปการประชุมโต๊ะกลม
จริยธรรมในปัญญาประดิษฐ์ - ก้าวสู่ Trustworthy AI
วันศุกร์ที่ 7 กุมภาพันธ์ 2563 เวลา 9.00-13.00 น.
ณ ห้องประชุม Garden 1 ชั้น 5 โรงแรมเซ็นจูรี่ พาร์ค (Century Park Hotel)

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. ศ.ดร. ยงยุทธ ยุทธวงศ์ ที่ปรึกษาอาวุโสผู้อำนวยการ สวทช.
2. ดร. ทวีศักดิ์ กออนันตกูล ที่ปรึกษาอาวุโสผู้อำนวยการ สวทช.
3. ศ.นพ. ประสิทธิ์ ผลิตผลการพิมพ์ รองผู้อำนวยการ สวทช.
4. ศ.นพ. สุทธิพันธ์ จิตพิมลมาศ ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.)
5. รศ.ดร. ปัทมาวดี โพชนุกูล รองผู้อำนวยการด้านนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.)
6. นพ. สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ
7. ดร. นเรศ ดำรงชัย ผู้อำนวยการศูนย์ความเป็นเลิศด้านชีววิทยาศาสตร์ (TCELS)
8. ดร. ชัย วุฒิวิวัฒน์ชัย ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สวทช.
9. ศ.ดร. ธนารักษ์ ธีระมั่นคง ภาควิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์และการสื่อสาร สถาบันเทคโนโลยีนานาชาติสิรินธร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
10. รศ.ดร. ยศชนัน วงศ์สวัสดิ์ รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
11. ผศ.ดร. สุภาภรณ์ เกียรติสิน หัวหน้ากลุ่มสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการระบบสารสนเทศ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
12. ผศ.ดร. วิทยา วัฒนสุโขประสิทธิ์ ผู้อำนวยการสำนักบริหาร หลักสูตรวิศวกรรมนานาชาติ (ISE) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13. ดร. ทรงพล องค์กรวัฒนกุล ภาควิชาวิศวกรรมชีวการแพทย์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
14. อาจารย์มนัสศิริ จันสุทธิราษฎร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
15. อาจารย์ยุทธพงศ์ อุมหวิทรัพย์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
16. ผศ.ดร. มหศักดิ์ เกตุฉ่ำ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
17. คุณศันศนีย์ หิรัญจันทร์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
18. ผศ.ดร. ชัชชัย คุ้มทวีพร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
19. คุณน้ำฝน ประไพศรี ศูนย์ความเป็นเลิศด้านชีววิทยาศาสตร์ (TCELS)

20. คุณโสภิตา ทองโสภิต	นักพัฒนานโยบาย สำนักงานสถานนโยบายการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)
21. นางสาวจิรณา น้อยมณี	ผู้เชี่ยวชาญเทคโนโลยีดิจิทัล สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล
22. นพ. ชัยยศ คุณานุสนธิ์	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยสุขภาพกรุงเทพ บริษัทกรุงเทพอุตสาหกรรม
จำกัด (มหาชน)
23. คุณกิตติพงษ์ อัครพิชยนต์	กรรมการรองผู้จัดการใหญ่ บริษัท ไอพีเอ็ม ประเทศไทย จำกัด
24. คุณปิง ณ ถลาง	บริษัท การบินกรุงเทพ จำกัด
25. ดร. ภัทระ เกียรติเสวี	บริษัท เมตามิเดีย เทคโนโลยี จำกัด
26. คุณวรุตม์ วิเศษจินดา	ศูนย์วิจัยสุขภาพกรุงเทพ บริษัทกรุงเทพอุตสาหกรรม จำกัด (มหาชน)
27. คุณศิริรัตน์ จันทระนิฐุ	บริษัท อินเทอร์เน็ตประเทศไทย จำกัด (มหาชน)
28. คุณวรรณิพา ทองสีมา	ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิจัยเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติ สวทช.
29. คุณฐิติวรรณ เกิดสมบุญ	ผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมจริยธรรมการวิจัย สวทช.
30. คุณอัมรินทร์สุชา พุกเกษ์สุนันท์	ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาคุณภาพการวิจัย สวทช.
31. ดร. อภิญญา กมลสุข	ฝ่ายบริหารกลยุทธ์และนโยบายองค์กร สวทช.
32. ดร. วงศกร พูนพิริยะ	ฝ่ายบริหารโครงการความร่วมมือวิจัยขนาดใหญ่ สวทช.
33. คุณพิพัฒน์ ก้องกิจกุล	ฝ่ายบริหารโครงการความร่วมมือวิจัยขนาดใหญ่ สวทช.
34. คุณธนัญญา ชัยฉกรรจ์	ฝ่ายบริหารโครงการความร่วมมือวิจัยขนาดใหญ่ สวทช.
35. ดร.ศิริกัญจน์ เนาวพันธ์	ฝ่ายบริหารโครงการความร่วมมือวิจัยขนาดใหญ่ สวทช.
36. ดร. สรวงอุษา พูลเกษ	ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สวทช.
37. ดร. เทพชัย ทรัพย์นิธิ	ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สวทช.
38. คุณเจษฎา จงสุขวรากล	ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สวทช.
39. คุณนพวรรณ สงวนสัตย์	ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ สวทช.
40. คุณวรรณมน ภูสกุลขจร	ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ สวทช.
41. คุณฝอยฝน ศรีสวัสดิ์	ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ สวทช.
42. คุณสุธิดา มณีรัตน์โชติ	ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ สวทช.
43. คุณรามจิตติ อินทรประเสริฐ	ศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ สวทช.
44. ดร. ภัทรรัตน์ ตันนุกิจ	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ
45. คุณรุจิกร ทรัพย์สมบัติ	ฝ่ายส่งเสริมจริยธรรมการวิจัย สวทช.
46. ดร.ธัญธร นิยมไทย	ฝ่ายส่งเสริมจริยธรรมการวิจัย สวทช.
47. คุณสุดารัตน์ ลือพงศ์พัฒนะ	ฝ่ายพัฒนาคุณภาพการวิจัย สวทช.
48. คุณอวิกา ชุ่นมงคล	ฝ่ายพัฒนาคุณภาพการวิจัย สวทช.
49. คุณณัฐนันท์ เอี่ยมแจ้งพันธุ์	ฝ่ายส่งเสริมจริยธรรมการวิจัย สวทช.

เปิดการประชุม เวลา 9.00 น.

ดร. ทวีศักดิ์ กอนันตกุล ที่ปรึกษาอาวุโสผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้กล่าวเปิดงาน และแจ้งวัตถุประสงค์การประชุมเสวนา ว่า ในปัจจุบันมีการเริ่มนำปัญญาประดิษฐ์ได้ถูกนำไปใช้ในเกือบทุกภาคส่วนและกำลังจะทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงหลายแง่มุมของชีวิตมนุษย์และสังคม สื่อขนาดใหญ่ ได้ติดตามความเคลื่อนไหวของทุกคน เปรียบเสมือนวัตถุติดบทางข้อมูลของบริษัทเจ้าของสื่อ เหล่านี้ซึ่งลงมือเก็บข้อมูลและทดลองเทคโนโลยีเหล่านี้กับมนุษย์โดยไม่ต้องผ่านคณะกรรมการจริยธรรม (เนื่องจากให้ผู้ใช้ใช้ฟรีโดยสมัครใจ ภายใต้เงื่อนไขการใช้งานที่ยอมให้บริษัทนำข้อมูลพฤติกรรมต่างๆไปประมวลได้) การทดลองเหล่านี้ทำให้เกิดคำใหม่ เช่น AI Dictatorship จนเป็นที่น่าสงสัยว่าบริษัทที่มีฐานข้อมูลขนาดใหญ่เหล่านี้จะมีอำนาจเหนือผู้นำประเทศหรือไม่ และทำให้เกิดคำถามขึ้นว่า หากประเทศมหาอำนาจและยังมีการทำสงครามจะลงทุนพัฒนาด้าน AI ไปเพื่อประโยชน์ในด้านการรบหรือการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าเป็นสำคัญมากกว่ากัน หรือการเกิดความเลื่อมล้ำระหว่างประเทศในการด้านเป็นเจ้าของข้อมูลและการพัฒนาเทคโนโลยี จนกลายเป็นประเด็นการรุกล้ำอธิปไตยเหนือประเทศอื่นผ่านเทคโนโลยี ดังนั้น การประชุมครั้งนี้จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นที่เป็นการรวบรวมผู้เชี่ยวชาญด้าน AI และด้านสังคม ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและยกระดับความตระหนักด้านจริยธรรมทั้งส่วนของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการที่จะลงทุนในการพัฒนาทางด้าน AI ภายใต้กฎระเบียบ และมีการดำเนินไปได้ในทิศทางเดียวกัน และให้เทคโนโลยีเหล่านี้สามารถอยู่ร่วมกับมนุษย์และสังคมในเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

ศ. นพ. ประสิทธิ์ ผลิตผลการพิมพ์ รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ในฐานะผู้ดำเนินรายการ ได้ให้ความเห็นในเบื้องต้นว่า เนื่องจากจริยธรรมในปัญญาประดิษฐ์ เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่กับทุกคน จึงมีความจำเป็นเป็นอย่างมากที่จะมีหลักจริยธรรมและทำความเข้าใจในการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีด้าน AI ต่อไป และได้เรียนเชิญวิทยากร ดร. นเรศ ดำรงชัย ผู้อำนวยการศูนย์ความเป็นเลิศด้านชีววิทยาศาสตร์ (TCELS) และกรรมการส่งเสริมจริยธรรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาบรรยายในเรื่อง การศึกษาประเด็นจริยธรรม เกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หุ่นยนต์ และบิกดาต้า ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สอวช.) ซึ่งเริ่มการจัดตั้งคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านจริยธรรม ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านเทคโนโลยีและจริยธรรม ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีทั้งในและต่างประเทศ มาตรการหรือนโยบายเกี่ยวกับประเด็นจริยธรรมในต่างประเทศ กฎหมาย และกรณีศึกษา รวมทั้งสถานภาพเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หุ่นยนต์ และบิกดาต้า ในปัจจุบันของไทยในแวดวงอุตสาหกรรมต่างๆ จากนั้นจึงจัดเวทีสัมมนาเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่าเทคโนโลยีที่ใช้ในภาคอุตสาหกรรมเหล่านั้นมีส่วนใดเกี่ยวกับกับประเด็นจริยธรรมหรือไม่ เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งในการสัมมนาครั้งที่ 1 พบว่า ประเด็นจริยธรรม AI ที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่

1. ความโปร่งใส ความเป็นส่วนตัว และความยุติธรรม
2. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วม และความเท่าเทียม
3. จริยธรรม การกำกับดูแล และความน่าเชื่อถือ

ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีของต่างประเทศพบว่า นอกจากปัจจัยในด้านการเติบโตของบริษัทในภาคอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยี AI แล้ว ยังขึ้นอยู่กับ การเข้าถึง การแบ่งปัน และการรวบรวมข้อมูลด้วย ส่วนความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีในประเทศยังไม่มีข้อมูลในส่วนนี้ แต่สามารถวัดได้จากปริมาณของ publication ที่เกี่ยวข้องกับ AI ซึ่งมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ

ในส่วนของการศึกษาที่มีการประยุกต์ใช้ AI ในไทยนั้น ได้แก่ การสร้างเครื่องช่วยฟังสำหรับผู้สูญเสียการได้ยิน เทคโนโลยีในการตรวจจับเซลล์ที่ผิดปกติจากภาพถ่ายในงานพยาธิวิทยา การวินิจฉัยมะเร็งจากภาพถ่ายชิ้นเนื้อ การประยุกต์ใช้งานรถยนต์ขับเคลื่อนอัตโนมัติ เป็นต้น ส่วนใหญ่จะพัฒนามาเพื่อช่วยในการตัดสินใจหรือช่วยวินิจฉัยทางคลินิกเพื่อลดความผิดพลาดในการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งผลกระทบด้านสังคมจากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หุ่นยนต์ บิ๊กดาต้า นั้นจะมีในส่วนของผลกระทบต่อการทำงานของบุคลากรหลายอาชีพ กระทบต่อผู้ใช้เทคโนโลยีและผู้ที่เป็นเจ้าของข้อมูลหากเกิดการรั่วไหลของข้อมูลเหล่านั้น เช่น ข้อมูลสุขภาพ การคมนาคม การเงินและธนาคาร การท่องเที่ยว เป็นต้น

ศูนย์ความเป็นเลิศด้านชีววิทยาศาสตร์ (TCELS) ยังได้จัดการสัมมนาครั้งที่ 2 และพบว่า ประเด็นจริยธรรม AI ที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่

1. การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล
2. การคุ้มครองผู้บริโภคและความรับผิดชอบ กรณีเกิดความเสียหายจากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หุ่นยนต์ บิ๊กดาต้า
3. กฎหมายควรมาหลังจริยธรรม ทั้งกฎหมายและบุคคลมีหน้าที่ช่วยกันรักษาจริยธรรม กฎหมายเป็นเพียงเครื่องมือ ข้อตกลงทางสังคม เพื่อรักษาไว้ซึ่งจริยธรรม

ซึ่งทุกประเทศได้พยายาม ออกมาตรการหรือนโยบายเกี่ยวกับประเด็นจริยธรรมเกี่ยวกับการกำกับดูแล AI เพื่อให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีจริยธรรม และความโปร่งใส เช่น ในยุโรป มี General Data Protection Regulation หรือ GDPR เพื่อควบคุมการนำข้อมูลสารสนเทศลักษณะต่างๆ มาใช้งานเชิงพาณิชย์ รวมถึงการเพิ่มหน้าที่ให้กับผู้เป็นเจ้าของอัลกอริทึม ที่ต้องอธิบายลักษณะการทำงาน กลไกต่างๆ ของอัลกอริทึม ส่วนในประเทศไทย มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ AI ในปัจจุบัน ได้แก่

1. สมาคมปัญญาประดิษฐ์ประเทศไทย
2. AI for Thai (NECTEC)
3. สมาคมไทยไอโอที
4. สถาบันส่งเสริมการวิเคราะห์และบริหารข้อมูลขนาดใหญ่ภาครัฐ (Government Big Data Institute: GBDi)
5. คณะอนุกรรมการออกแบบสถาปัตยกรรม (Architecture Design) ระบบบูรณาการข้อมูลภาครัฐ
6. คณะกรรมการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

สรุปประเด็นจริยธรรมด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หุ่นยนต์ บิ๊กดาต้าในประเทศ ได้ดังนี้

1. สิทธิในทรัพย์สินทางข้อมูล
2. การเข้าถึงข้อมูล
3. ความสมบูรณ์ของข้อมูล ซึ่งอาจส่งผลต่อการตัดสินใจ
4. สิทธิในความเป็นส่วนตัว
5. ประเด็นการว่างงาน
6. โอกาสและการเข้าถึงเทคโนโลยี
7. จุดสมดุลคุณธรรมพื้นฐาน (เทคโนโลยีและมนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้ดีที่สุด)
8. ความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบ

ประเด็นสำคัญด้านข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย แบ่งได้ 3 ประเด็น ได้แก่ Transparency (การจัดการและการใช้ข้อมูล) Accountability (ความรับผิดชอบต่อเจ้าของข้อมูลและผู้ที่ได้รับผลกระทบ) และ

Empowerment (การปรับตัวของบุคลากรในประเทศเพื่อรองรับการเข้ามาของเทคโนโลยี) ซึ่งได้จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายออกเป็น 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การพัฒนาด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีด้านปัญญาประดิษฐ์ หุ่นยนต์และ Big Data เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การสร้างข้อตกลงทางจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : มาตรการในการลงทุนและศักยภาพการแข่งขันเชิงพาณิชย์

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : นโยบายด้านการสื่อสารและการรับรู้ของประชาชน

เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หุ่นยนต์ และบิ๊กดาต้า ในประเทศอย่างเป็นรูปธรรม จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจน และมีศูนย์กลางในการประสานงานโดยเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนอันประกอบด้วยรัฐบาล และหน่วยงานภาครัฐ บริษัทเอกชน กลุ่มตัวแทนประชาชน ภาคอุตสาหกรรม กลุ่มเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี นักกฎหมายและนักปรัชญา เป็นต้น เพื่อเชื่อมโยงให้เกิดเป็นเครือข่าย และเป็นตัวแทนในการสื่อสารกับ กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือประชาชนทั่วไป รวมทั้งร่วมกันศึกษา รวบรวม เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะด้านนโยบาย และการจัดการประเด็นด้านจริยธรรม เสนอแก่หน่วยงานหรือผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดเชิงนโยบายต่อไป

ซึ่งสิ่งที่ได้จากการศึกษาข้างต้นทำให้เกิดมุมมองว่า การเชื่อถือได้ควรเป็นที่ตัวเทคโนโลยี AI หรือบุคคลผู้ใช้งาน AI กันแน่ ในอนาคตประเด็นด้านจริยธรรม อาจมีแนวโน้มที่จะไปอยู่ที่ AI เนื่องจากมนุษย์ได้ส่งมอบอำนาจในการตัดสินใจไปให้ AI มากขึ้น โดยปัจจุบันได้เกิดคำว่า FATE (Fairness Accountability Transparency and Ethics) มาเป็นตัวกรองในการพิจารณาและสร้างความมั่นใจว่าจะเดินหน้าหรือรองรับการพัฒนาหรือใช้งาน AI นั้น แต่ก็ยังต้องอาศัยการรู้เท่าทันเทคโนโลยี AI ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ใช้งานอย่างพวกเราทุกคน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดชัดเจนในวงการวิจัย พบว่าการที่งานวิจัยส่วนใหญ่ ไม่สามารถทำซ้ำได้ อาจมีสาเหตุมาจากบิ๊กดาต้า เนื่องจากข้อมูลมากมายที่เกิดขึ้น ไม่ถูกนำมาตีพิมพ์ ทำให้ข้อมูลที่ถูกต้องตีพิมพ์นั้นมีความ bias ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับประเด็นทางด้านจริยธรรมหรือไม่ ยังต้องหาคำตอบกันต่อไป

สำหรับรายงานฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การศึกษาประเด็นจริยธรรม เกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หุ่นยนต์ และบิ๊กดาต้า ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญให้มีความถูกต้องและครบถ้วนในทุกมิติ คาดว่าจะรวมเล่มและจัดพิมพ์แล้วเสร็จภายในช่วงเดือนพฤษภาคม ปี 2563 โดยแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้รับความรู้จากรายงานฉบับสมบูรณ์ อาจมีการจัดทำในรูปแบบ infographic และหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันพิจารณาช่องทางที่เหมาะสมในการเผยแพร่ต่อไป

จากนั้น ศ.ดร. ยงยุทธ ยุทธวงศ์ ที่ปรึกษาอาวุโสผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านจริยธรรม AI ในภาพรวมว่า AI เป็นเทคโนโลยีดิจิทัลที่ตัดสินใจได้แค่ 2 แบบ เช่น ถูกหรือผิด แต่มนุษย์มีปัจจัยหลายอย่างที่ต้องนำมาประกอบการตัดสินใจ ประเด็นด้านจริยธรรมก็เช่นเดียวกัน ดังนั้นในปัจจุบันปัญหาด้านจริยธรรมที่เกิดขึ้น คือท้ายที่สุดแล้วเทคโนโลยี AI ก็ยังต้องใช้มนุษย์เป็นผู้ตัดสินใจในขั้นสุดท้าย แต่ถ้ามองในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้าเมื่อ AI พัฒนามากยิ่งขึ้นจนสามารถตัดสินใจแทนมนุษย์ได้ ถึงตอนนั้น เราจะยังขอเป็นผู้ตัดสินใจในขั้นสุดท้าย เรื่องประเด็นจริยธรรมดังกล่าวอยู่หรือไม่

จากนั้น ผศ.ดร. สุภาภรณ์ เกียรติสิน หัวหน้ากลุ่มสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการระบบสารสนเทศ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้กล่าวถึง หลักการและแนวทางจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ หรือ Digital Thailand - AI Ethics Principle and Guideline ซึ่งจัดทำร่วมกับกระทรวงกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (Ministry of Digital Economy and Society) เป็นฉบับแรกของประเทศไทย โดยนำ

มาตรฐานของยุโรปมาทบทวนและเรียบเรียงใหม่ประกอบกับบริบทของไทย โดยหลักการทางจริยธรรม ปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethic Principles) แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

1. ความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Competitiveness and Sustainability Development)
2. ความสอดคล้องกับกฎหมาย จริยธรรม และมาตรฐานสากล (Laws Ethics and International Standards)
3. ความโปร่งใสและภาระความรับผิดชอบ (Transparency and Accountability)
4. ความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว (Security and Privacy)
5. ความเท่าเทียม หลากหลาย ครอบคลุม และเป็นธรรม (Fairness)
6. ความน่าเชื่อถือ (Reliability)

ผศ.ดร. สุภาภรณ์ เกียรติสิน แจ้งว่าสิ่งที่จะดำเนินการทำเพื่อต่อยอดใน Tier ต่อไป คือการลงรายละเอียดเพื่อเป็น Guideline ในระดับที่มีความจำเพาะมากขึ้น รวมถึงสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เช่น งานด้าน Face recognition, Voice หรือ Fingerprint เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่จะทำงานด้านดังกล่าว จึงอยากฝากเวทีนี้ในการร่วมกัน ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนาและเดินหน้าในการจัดทำ Guideline เพื่อประโยชน์ต่อไป

นพ. ชัยยศ คุณานุสนธิ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยสุขภาพกรุงเทพ โรงพยาบาลกรุงเทพ ได้ให้ความเห็นว่าการสร้าง Guideline ของประเทศไทย ไม่เพียงแต่ทำขึ้นเพื่อการนำ AI ไปใช้งานเท่านั้น แต่ควรเป็น Guideline ที่จะบอกสังคมว่า จะมีการคุ้มครองข้อมูลที่จะ feed ใส่เข้าไปใน AI โดยจะไม่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในด้านจริยธรรมในอนาคต ต่อมาคุณกิตติพงษ์ อัศวพิชยนต์ กรรมการรองผู้จัดการใหญ่ บริษัท ไอบีเอ็ม ประเทศไทย จำกัด ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมในส่วนนี้ว่า การที่จะสร้างระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่สำหรับ AI สิ่งที่สำคัญคือ ผู้สร้างและผู้ใส่ข้อมูลในระบบ จึงเสนอแนะว่าควรมีการกำหนดให้ระบุผู้ใส่ข้อมูล ผู้ออกแบบและพัฒนาระบบ รวมทั้งสามารถตรวจสอบ ที่มาที่ไปและหลักการในการทำงานของระบบได้ เพื่อให้ระบบ AI ที่สร้างขึ้น มีความน่าเชื่อถือเมื่อถูกนำไปใช้งานจริง

ดร. ชัย วุฒิวิวัฒน์ชัย ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สวทช. ได้ให้ความเห็นว่า ปัจจุบันมีการพัฒนาด้าน AI ที่มีขีดความสามารถเพิ่มมากขึ้น เช่น งานวิจัยที่ผ่านมา เนคเทค สร้างเสียงคุณสุทธิชัย หยุ่นได้ ซึ่งเมื่อมาวิเคราะห์แล้ว ผลกระทบบางอย่างไม่สามารถอธิบายได้ จึงอาจสร้างความกังวลให้แก่สังคมหรือแม้แต่ผู้พัฒนางานวิจัย AI เอง จึงควรมีกรอบด้านจริยธรรมมากำกับดูแล และต้องตระหนักถึงการทำความเข้าใจในเทคโนโลยี AI ให้มากยิ่งขึ้น โดยในขณะนี้เนคเทคใช้ EU Guideline text to speech โดยนำกรอบ Ethics มากำกับตัวเอง โดยวางกรอบกว้างให้คำนึงถึง Explanation (ต้องอธิบายได้) และ Integrity ที่มีทั้งแบบ pre process และ post process มีวิธีการกำหนดนำ output ออกมา และสุดท้ายเป็นประเด็น เรื่อง Regulation ซึ่งกรอบ AI ethics ดังกล่าวจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป

จากนั้น ศ.นพ. สุทธิพันธ์ จิตพิมลมาศ ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ได้ยกตัวอย่างกรณีศึกษาด้านสมองเปรียบเทียบกับเทคโนโลยี AI หากจะพัฒนา Artificial brain ยังคงต้องใช้องค์ประกอบของ Artificial Intelligence จำนวนมาก เพื่อให้ทำงานได้เทียบเท่ากับสมองของมนุษย์จริง แต่สิ่งที่น่ากังวลคือในอนาคตอีกไม่กี่สิบปีข้างหน้า Artificial brain ในหุ่นยนต์ที่เราออกแบบโปรแกรมและพัฒนาขึ้นมาสามารถเรียนรู้และคิดเองเป็น อาจนำไปสู่จุดที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ อีกต่อไป ในประเด็นนี้ ผศ.ดร. สุภาภรณ์ เกียรติสิน ให้ความเห็นว่า อีก 10-20 ปี จะได้เห็นแน่นอน ผิงอันของจีน เริ่มทำเลียนแบบ Biological Brain แล้ว และหากจะสร้างขึ้นมาได้ขึ้นมา ควรมีระบบป้องกันการ

hack ด้วย และเชิญชวนให้ผู้ใช้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันดำเนินการ กระทบดิจิทัลฯ อยากรให้ออกมาจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

คุณปิง ณ ถลาง ผู้แทนบริษัท การบินกรุงเทพ จำกัด และกลุ่ม BDMS ได้ให้ความเห็นเสริมในประเด็นเร่งด่วนที่ต้องตระหนักและให้ความสำคัญ เพราะปัจจุบันเทคโนโลยี AI ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในวงที่เราสามารถจัดการหรือควบคุมได้ทั้งหมดอีกต่อไป ตัวอย่างเช่น ในวงการการบินที่มีกฎระเบียบ ความปลอดภัย และการควบคุมอย่างเคร่งครัด ก็มีเปิดกว้างมากขึ้นในกรณีที่มีการนำโดรนเข้ามาใช้งาน เป็นต้น ดังนั้นจึงเป็นวาระเร่งด่วนที่ควรสื่อสารและทำให้จริยธรรมทางด้าน AI ไปสู่ระดับประชากรให้เร็วที่สุด ศ.ยงยุทธ กล่าวเสริมว่า หากได้คนที่รู้ทันเล่ห์เหลี่ยม มาช่วยวางแนวทางด้วย น่าจะสามารถปิดช่องว่างได้

ศ.ดร. ธนารักษ์ ธีระมันคง อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์และการสื่อสาร สถาบันเทคโนโลยีนานาชาติสิรินธร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสมาคมปัญญาประดิษฐ์ประเทศไทย ได้ให้ความเห็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ หากจะควบคุมไม่ให้มีการใช้เทคโนโลยี AI ในทางที่ผิด นอกจากจะมี Guideline แล้วก็ควรให้ความรู้แก่ผู้นำ AI ไปใช้งานและมีมาตรการหรือจัดตั้งองค์กรเพื่อกำกับดูแลและตรวจสอบความผิดพลาดจากการทำงานของ AI ด้วย

จากนั้น นพ. สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ จากมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และประธานคณะกรรมการส่งเสริมจริยธรรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีจริยธรรมในผู้สร้างและพัฒนาเทคโนโลยี AI และในอีกมุมหนึ่งคือประเด็น Ethical, Legal and Social Implications (ELSI) เข้ามาผนวกมากกว่าการออกเป็นกฎหมายข้อบังคับ เพื่อพิจารณาการทำงาน บุคคล และการลงทุนในการวิจัยทั้งในระดับบุคคล ระดับองค์กรและระดับชาติ รวมทั้งผลกระทบของเทคโนโลยีที่มีต่อสังคม ซึ่งอาจคำนึงได้จากการนำเทคโนโลยี AI มาใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากมีทั้งเทคโนโลยี AI ที่สามารถทำงานได้ด้วยตัวเองและประสิทธิภาพสูงส่งผลประโยชน์อย่างมากต่อมนุษย์ แต่กับเทคโนโลยี AI ที่ยังต้องอาศัยการตัดสินใจของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากให้ AI ตัดสินใจเพียงอย่างเดียว ผลลัพธ์ที่ได้อาจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เสมอไป ในที่สุดแล้วเห็นควรว่าผู้ใช้งาน AI ควรปรับตัวและเรียนรู้ไปพร้อมกับเทคโนโลยี รวมทั้งควรต้องขยายวงกว้างไปยังผู้ใช้งานที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจอยู่อีกมาก โดย ดร. ทวีศักดิ์ กอนันตกุล ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมในส่วนของ การจัดทำ AI Guideline ว่าสุดท้ายแล้วสิ่งที่ทำอยู่ตอนนี้ อาจใช้ได้กับกลุ่มของนักวิจัยหรือผู้พัฒนาเท่านั้น แต่ไม่ไปถึงคนที่นำไปใช้งาน ผู้มีอำนาจ และนายทุนต่างๆ ซึ่งมักจะนำไปใช้ในเชิงธุรกิจและคำนึงเรื่องผลประโยชน์เป็นหลัก

คุณกิตติพงษ์ อัครพิชยนต์ บริษัท IBM เห็นว่า ต้องมีการผสมผสานระหว่างความสามารถของ AI และจุดแข็งของคน โดยหาจุดที่เหมาะสมที่สุด ในการประยุกต์ใช้งาน

ผศ.ดร. วิทยา วัฒนสุโขประสิทธิ์ ผู้อำนวยการสำนักบริหาร หลักสูตรวิศวกรรมนานาชาติ (ISE) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนายกสมาคมวิชาการหุ่นยนต์ไทย ได้นำเสนอประเด็นว่านอกเหนือจาก Guideline แล้วยังต้องมีการจัดทำมาตรฐานด้านความปลอดภัย (AI Safety) ในการพัฒนาและการนำไปใช้ และอีกส่วนที่สำคัญคือการสร้างความรู้และความตระหนักให้แก่ผู้ใช้งาน รวมทั้งข้อควรระวังและผลกระทบที่อาจเกิดจากการใช้งาน AI ในอนาคต ซึ่ง รศ.ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล รองผู้อำนวยการด้านนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ได้เสริมว่า นอกจากความซับซ้อนของเทคโนโลยี AI เองแล้วยังมีเรื่องของข้อมูลจำนวนมากมาเกี่ยวข้อง ในส่วนนี้ทาง สกสว. เองได้มีการให้ทุนวิจัยในเรื่อง internet study ซึ่งจะติดตามและวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีต่อสังคม รวมถึงเรื่องของ fake news ซึ่งสิ่งสำคัญคือต้องสร้างความรู้ความเข้าใจอีกมาก และยังไม่เห็นภาคของกฎ

หมายและนิติศาสตร์เข้ามามีส่วนร่วมในตรงนี้ โดย ศ.ดร. ยงยุทธ ยุทธวงศ์ ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าควรมีความร่วมมือกับโครงการจากภาคเอกชน เช่น AI for social good ของ Google เพื่อต่อยอดประเด็นในส่วนนี้

คุณศันสนีย์ หิรัญจันทร์ จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ได้เสนอแนะว่าการจะจัดทำ AI Guideline โดยอ้างอิงหรือเปรียบเทียบกับ AI Guideline ของทางประเทศในยุโรปอาจมีความแตกต่างกับประเทศไทยในเรื่องของวัฒนธรรม หากจะจัดทำ AI Guideline ให้เหมาะสมกับประเทศไทยแล้วควรต้องคำนึงถึงบริบทของสังคม วัฒนธรรม ปรัชญา ศาสนา เป็นสำคัญด้วย จากนั้น ศ.ดร. ชัชชัย คุ่มทวีพร จากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ได้กล่าวว่าปัจจุบันการมีปฏิสัมพันธ์และการคำนึงว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรกระทำต่อผู้อื่นนั้น ไม่ได้มีแค่เพียงระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองเพียงอย่างเดียวแต่เป็นปฏิสัมพันธ์กับ AI แทน ทำให้เรากังวลเกี่ยวกับเทคโนโลยี AI มากจนเกินไปจึงเกิดการหาข้อจำกัดต่างๆ โดยยึดความเคยชินแบบเก่า อาจทำให้เป็นการไปยับยั้งการพัฒนาด้าน AI หรือไม่ และถึงเวลาที่จะตั้งคำถามแล้วว่าควรให้ AI เป็นของทุกคนในสังคมเพื่อความเท่าเทียมกัน

จากนั้น รศ.ดร. ยศชนัน วงศ์สวัสดิ์ รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ให้ความเห็นในประเด็นที่ว่า การควบคุมผู้พัฒนา AI อาจทำได้ง่ายกว่าการไปควบคุมการใช้งาน AI สำหรับในประเทศไทยอาจเสนอให้ให้มีการจำแนกและมีระบบในการ register หรือมี ID. Number ประจำตัวสำหรับผู้พัฒนา AI เพื่อสามารถติดตามและควบคุมการทำงานได้ แต่สำหรับต่างประเทศอาจใช้วิธีการร่วมลงทุนหรือเป็นหุ้นส่วนของบริษัทชั้นนำด้าน AI เพื่อให้ได้รับทราบข้อมูลภายในมากขึ้น อีกประเด็นหนึ่งคือเรื่องการปลูกฝังวัฒนธรรมมากกว่าการใช้การบังคับหรือกฎหมาย เพื่อให้เกิดการเข้าถึงเทคโนโลยีด้าน AI และช่วยให้คนในสังคมเดินไปในรูปแบบและทิศทางเดียวกันมากยิ่งขึ้น

ดร. ภัทร เกียรติเสวี ผู้จัดการทั่วไป บริษัท เมตามิเดีย เทคโนโลยี จำกัด ได้กล่าวถึงมุมมองระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค การจัดทำ AI Guideline หรือกฎหมาย ต้องคำนึงถึงความสมดุลและเอื้อประโยชน์ต่อทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งในส่วนของ การคุ้มครองและการพัฒนา โดยเห็นว่าหากควบคุมมากเกินไป ก็ยากที่ภาคธุรกิจไทยจะพัฒนานวัตกรรมหรือบริการที่ออกมาได้ ผลสุดท้ายก็มีแต่ของต่างประเทศ

ในช่วงสรุปความคิดเห็น ทิศทางการดำเนินงานและแนวทางด้านจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ในอนาคต ศ.ดร. สุภาภรณ์ เกียรติสิน ได้สรุปว่า ปัญหาปัจจุบันคือการวิจัยด้าน AI ต้องคำนึงถึงข้อกฎหมายและพรบ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งการพิจารณาโครงการวิจัยโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ควรมีผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยกลั่นกรองและปกป้องนักวิจัยจากการกระทำผิด หรือขัดต่อข้อกฎหมายดังกล่าว ดังนั้นในการจัดทำกรอบ AI Guideline ต้องควบคู่ไปกับความพร้อมที่จะพัฒนาเทคโนโลยีด้วย โดย ดร. ทวีศักดิ์ กอนันตกุล และ ดร. ชัย วุฒิวิวัฒน์ชัย เห็นคล้ายกันว่าการจัดทำร่าง AI Guideline ที่มีในปัจจุบันอาจเป็นการระแวงระวังคนตีมากกว่าการไปควบคุมผู้กระทำผิด ดังนั้น National AI Strategy, Policy and Law สามารถทำลึกลงได้อีก ยังมีอีกหลายๆมุมมองของ Trustworthy เช่น self-decision/decision support ซึ่งอาจต้องมีการคุยกันต่อในระดับกระทรวง เพื่อออกนโยบายที่จะมาดูแลในส่วนตรงนี้ต่อไป

ในช่วงสุดท้าย ศ. นพ. ประสิทธิ์ ผลิตผลการพิมพ์ ได้ให้ข้อสรุปว่าในการพูดคุยวันนี้มีแง่มุมที่หลากหลายเป็นอย่างมาก เช่น เรื่องของข้อมูล หุ่นยนต์ การตัดสินใจ ความปลอดภัย การใช้งานเทคโนโลยีที่ไม่ถูกต้อง ปัจจัยทางสังคมศาสตร์ และวัฒนธรรม การสร้างความรู้ความเข้าใจและการสร้างความตระหนัก เช่น การใช้สื่อโทรทัศน์ช่วยสร้าง เป็นต้น ทั้งหมดนี้ยังคงต้องอาศัยความเข้าใจอีกมาก ขอให้ทุกเวทีที่เกี่ยวข้องสามารถ integrate เดินทางไปด้วยกัน ทั้งนี้ กลุ่มสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการระบบสารสนเทศ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มีแผนจะจัดการประชุมหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำเอกสารแนวทางปฏิบัติจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethics Guideline) ครั้งที่ 1 ในวันที่ 31 มีนาคม 2563 และครั้งที่

ที่ 2 ในวันที่ 29 พฤษภาคม 2563 และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีแผนจะจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ปัญญาประดิษฐ์ของประเทศไทย (Thailand's National AI Strategy) ต่อไปในอนาคต

โดยสรุปแล้ววัตถุประสงค์ของวันนี้ จึงเป็นเพียงการเริ่มต้นพูดคุย และรวบรวมประเด็นสำคัญที่จะต่อยอดการทำงาน เพื่อการจัดทำกรอบด้านจริยธรรมของเทคโนโลยี AI ให้กับประเทศไทยต่อไปในอนาคต

ปิดการประชุม เวลา 12.00 น.

นางสาวรุจิกร ทรัพย์สมpong
ผู้บันทึกและสรุปการประชุม
นางฐิติวรรณ เกิดสมบุญ
ผู้ตรวจแก้ไขสรุปการประชุม
ดร. ทวีศักดิ์ กอนันตกุล
ผู้ตรวจสอบสรุปการประชุม